

Inonotus ulmicola

Almsprängticka

Storsvampar, Basidiesvampar

NE

NA

LC

DD

NT

VU

EN

CR

RE

Sårbar (VU)
A3ce+4ce; C1+2a(i)

Klass: Agaricomycetes, **Ordning:** Hymenochaetales, **Familj:** Hymenochaetaceae, **Släkte:** Inonotus, **Art:** *Inonotus ulmicola* - almsprängticka Corfixen **Synonymer:**

Kännetecken

Almsprängtickan har resupinata fruktkropparna som växer mellan bark och ved hos levande almar. Fruktkroppen blir synlig först då de vuxit till och orsakat barken att spricka upp och lossna. Fruktkroppen saknar utskjutande hattkant och har porytans rör snedställda 30-40° mot underlaget. Porytan är mörkbrun och skimrar silvrigt om man vinklar den olika mot ljuset. Fruktkroppen är ettårig, men gamla fruktkroppar kan sitta kvar i flera år som svarta kubiska bitar på veden. Alla *Inonotus*-arter har setae (sterila tjockväggiga mörkbruna celler). Hos almsprängtickan är dessa som sitter i porytans hymenium 13-45 x 4-10 µm, samt setala hyfer i fruktkroppsköttet (tramat) som kan bli upp till 230 µm långa. En möjlig förväxlingssvamp är sprängtickan, *Inonotus obliquus* som framförallt är parasit på björk och bok, men även sällsynt på andra lövträd, dock inte alm. Vid angrepp av sprängticka bildas stora svarta sterila utväxter (konker) på trädet långt innan fruktkropparna bildas. Dessa utväxter består både av svampmycel och också björkved. Almsprängtickan bildar däremot inte dessa utväxter. Vidare bildas almsprängtickans fruktkroppar på levande träd medan sprängtickans fruktkroppar, som också har en resupinat poryta med snedställda rör, först efter att trädet dött. Sprängtickans fruktkroppar bildar också mellan barken och veden och blir synliga först då barken lossat.

Utbredning och status

Almsprängtickan urskiljdes som en egen art först 1990. Den uppfattades tidigare som sprängticka. Förmodligen är alla äldre uppgifter av sprängticka på alm almsprängticka. Det finns nu omkring 60 kända lokaler i Sverige (2005). Den är dock lätt att förbise eftersom fruktkropparna inte syns förrän barken spruckit upp. Det verkliga antalet lokaler i landet bedöms inte överstiga 1 000. Den totala populationen i landet bedöms ha minskat med över 15 % över de senaste 20 åren, huvudsakligen p.g.a. almsjuka kombinerat med parkvård och minskade antal grövre almar. Det finns även fynduppgifter om almsprängtickan från Danmark, i södra Norge, Frankrike och Tyskland, men förmodligen är den vanlig i hela Europa där alm är vitt spridd. Fynduppgifter av sprängticka på alm i Nordamerika indikerar att almsprängtickan förmodligen även finns där.

Ekologi

Almsprängtickan är vedlevande parasit på levande almar. Angreppet orsakar att almen försvagas, rötas och går en tidigare död till mötes. Det är inte känt hur länge ett angrepp av almsprängtickan kan pågå innan den angräpnas almen dör, men hos sprängticka kan angrepp på björk pågå något till några decennier innan trädet blir så försvagat att det dör. Förmodligen ger almsprängticka upphov till vitröta precis som sprängticka och orsakar. Fruktkropparna bildas på sensommaren och hösten, och kan finnas kvar som helst på stammen. Fruktkropparna bildas under barken på stammar och grövre grenar, vanligen på levande träd. Den påträffas i de miljöer där det finns alm, i almskog, ädellövskog men även i parker och alleer.

Hot

Arten hotas främst av att almsjukan dödar almar, men även av trädvård som tar bort angräpnat träd.

Åtgärder

Det vore önskvärt att få en bättre bild av hur utbredd och frekvent arten är i landet. Ett upprop till landets trädvårdare skulle kunna bidra till detta. Vidare är det angeläget att få almsprängtickans biologi bättre studerad och kunskap om hur ett angrepp påverkar en alm, hur allvarligt det är och hur lång tid det tar innan delar av ett träd eller hela träd blir så försvagat att de dör med risk för nedfallande grenar eller stammar.

Övrigt

Eftersom almsprängticka beskrevs först 1990, är det troligt att tidigare fynd av sprängticka på alm de facto är almsprängticka.

Litteratur

- Corfixen, P. 1990. A new species of *Inonotus* in northern Europe. *Nordic Journal of Botany* 10: 451–455.
- Corfixen, P. 1991. Orden *Hymenochaetales* I Danmark. I. Slægten spejlporesvamp (*Inonotus*). *Svampe* 23: 11–24.
- Hansen, L. & Knudsen, H. 1997. *Nordic Macromycetes vol 3. Nordsvamp*, Copenhagen.
- Jaederfeldt, K. 2003. *Tickboken. Sveriges Mykologiska Förening*. Stockholm.
- Ryman, S. & Holmåsen I. 1984. *Svampar en fälthandbok*. Interpublishing Stockholm. (BILD, den undre på s 191).
- Ryvarden, L. & Gilbertson, R.L. 1993. *European Polypores. Part 1. Fungiflora*, Oslo.

Författare

Klas Jaederfeldt 2005.